

Κείμενο

[Μορφή και περιεχόμενο των έργων τέχνης]

Για να οδηγηθεί ο κοινωνός της τέχνης στην ερμηνεία ενός καλλιτεχνήματος, πρέπει πάντοτε να ρωτά τι ήθελε να πει ο ίδιος ο καλλιτέχνης. Ωστόσο, κι αν ακόμη μπορεί να δοθεί απάντηση σ' αυτό – πράγμα που σπάνια συμβαίνει – **εγείρονται** άλλα ερωτήματα. Να κάποια από αυτά: Γιατί ήθελε να το πει αυτό; Σε ποιες εξωτερικές δυνάμεις, σε ποιες ιδιαίτερες επιδράσεις της εποχής του υπάκουσε συνειδητά ή μη; Μήπως το έργο του κρύβει ένα βαθύτερο νόημα, ένα νόημα που σε τελευταία ανάλυση είναι κοινωνικό και που μπορεί να **αντιφάσκει** ακόμη και με την πρόθεση του δημιουργού;

Το έργο τέχνης είναι διαποτισμένο από την ατμόσφαιρα μιας περιόδου και μιας προσωπικότητας. Τάχα όμως αυτή η ατμόσφαιρα μένει αναλλοίωτη ύστερα από αιώνες; Μήπως το ίδιο έργο μπορεί να πάρει διαφορετικό νόημα σε έναν διαφορετικό κόσμο; Δεν είναι μήπως η κρίση των μεταγενέστερων συχνά πιο αληθινή από την κρίση των σύγχρονων; Η καλλιτεχνική ποιότητα ενός ζωγραφικού πίνακα μπορεί να συζητηθεί αντικειμενικά, το περιεχόμενό του όμως επιδέχεται πλήθος ερμηνειών. Ανακαλύπτουμε το νόημα ενός έργου τέχνης, αλλά του δίνουμε και εμείς ένα νόημα.

Όμως, όποιο κι αν είναι το νόημα ενός πίνακα – και πολλά έργα τέχνης επιτρέπουν διαφορετικές ερμηνείες με την αλλαγή των καιρών – είναι πάντα παραπάνω από το απλό θέμα. Ένας νατουραλιστής ζωγράφος μπορεί να χειριστεί το ίδιο θέμα, για παράδειγμα τα σύννεφα που μαζεύονται πάνω από μια πόλη, με τέτοιον τρόπο, ώστε ο πίνακάς του να μην σημαίνει τίποτε περισσότερο από μια πραγματική, «φυσική» θύελλα πάνω από μια πραγματική, «φυσική» πόλη. Ο παρατηρητής τότε δεν θα είχε άλλο να κάνει από το να διαπιστώσει την ακρίβεια με την οποία ο καλλιτέχνης έχει καταγράψει τη θύελλα. Αυτό περιορίζει το περιεχόμενο ή το νόημα του πίνακα στο ελάχιστο, δηλαδή στον βαθμό της ομοιότητας που **έχει επιτευχθεί**. Ασφαλώς, το έργο τέχνης που αντιγράφει ή καταγράφει τα φυσικά φαινόμενα, που δεν ανακαλύπτει, που δεν «αποκαλύπτει», καταντά απλή αντιγραφή της πραγματικότητας, η οποία στερείται ουσιαστικού περιεχομένου και ιδεών.

Βέβαια, όσο είναι σπουδαίο να αναγνωρίζουμε πως το νόημα και το περιεχόμενο ενός έργου τέχνης ξεπερνά το θέμα του – όταν το ξεπερνά – τόσο ουσιαστικό είναι να αποδώσουμε στο θέμα το οφειλόμενο σε αυτό μερίδιο αξίας. Και τούτο, γιατί η επιλογή του θέματος αντανakλά τις κοινωνικές συνθήκες και την κοινωνική συνείδηση της εποχής. Η **μετατροπή** των θρησκευτικών θεμάτων σε κοσμικά με την περιγραφή της καθημερινής ζωής στην πόλη και στην ύπαιθρο, η

αντικατάσταση του «ευγενικού δράματος» με την «αστική τραγωδία» συνιστούν λίγα μόνο παραδείγματα κοινωνικών θεμάτων που σημαίνουν νέο περιεχόμενο και απαιτούν νέες φόρμες, όπως είναι αυτή του μυθιστορήματος. Η εξέλιξη αυτή δε διέπεται από καμιά άκαμπτη συνταγή και δεν ακολουθεί καμιά κανονική σειρά γεγονότων, πρώτα το νέο θέμα, ύστερα το νέο περιεχόμενο και στο τέλος η νέα μορφή. Πρόκειται μάλλον για ζήτημα **περίπλοκων** και αμοιβαίων επιδράσεων και μεγάλοι καλλιτέχνες μπορούν να συντελέσουν, ώστε να προχωρήσει η διαδικασία αυτή γρήγορα, προσπερνώντας πολλά στάδια.

Ε. Φίσερ (1984). *Η αναγκαιότητα της τέχνης*. Αθήνα: Θεμέλιο, 167-169 (διασκευή)

ΘΕΜΑΤΑ

A. (Μονάδες 20)

A. Να αποδώσετε το κείμενο περιληπτικά (70-90 λέξεις).

(μονάδες 20)

B. (Μονάδες 15)

B1. Να εξηγήσετε την άποψη που διατυπώνει ο συγγραφέας στην πρόταση: «**η επιλογή του θέματος αντανakλά τις κοινωνικές συνθήκες και την κοινωνική συνείδηση της εποχής**». (50-70 λέξεις).

(μονάδες 10)

B2.α. Πώς επιτυγχάνεται η συνοχή ανάμεσα στη δεύτερη και την τρίτη παράγραφο του κειμένου;

(μονάδες 2)

B2.β. Ποια σχέση συνοχής σηματοδοτείται;

(μονάδες 3)

Γ. (Μονάδες 15)

Γ1. Να δημιουργήσετε από μία πρόταση, χρησιμοποιώντας ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις λέξεις του κειμένου με την **έντονη γραφή: εγείρονται, αντιφάσκει, έχει επιτευχθεί, μετατροπή, περίπλοκων**. (Μπορείτε να διαφοροποιήσετε τον γραμματικό τύπο, δηλαδή την πτώση, τον αριθμό, το πρόσωπο, το γένος, τον χρόνο κ.λπ.).

(μονάδες 10)

Γ2.α. «Το έργο τέχνης που καταγράφει τα φυσικά φαινόμενα [...] καταντά απλή αντιγραφή της πραγματικότητας».

Στην παραπάνω περίοδο λόγου ο συγγραφέας χρησιμοποιεί μία ονοματική αναφορική πρόταση. Να την εντοπίσετε και να την εντάξετε στην κατηγορία είτε των προσδιοριστικών είτε των παραθετικών/προσθετικών προτάσεων.

(Μονάδες 2)

Γ2.β. Να αιτιολογήσετε την επιλογή σας.

(Μονάδες 3)